

ПРОЦЕС БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

В умовах постійного розвитку та удосконалення економіки, підприємствам доводиться частіше шукати та розробляти шляхи удосконалення ефективності їх функціонування. Особливо в умовах нестабільної економіки підприємства все більше уваги приділяють саме управлінню за використанням усіх видів ресурсів та можливості прийняття оперативних рішень.

Вирішення поставлених завдань можливе за допомогою використання такого інструменту управління, як бюджетування. В більшості країн з ринковою економікою процес бюджетування набуває значної популярності та розробляються спеціальні програмні продукти, що значно спрощують та пришвидшують даний процес.

Основне призначення системи бюджетування полягає у чіткому встановленні напрямів використання матеріальних та фінансових ресурсів підприємства з метою підвищення загальної ефективності діяльності підприємства та досягнення стратегічно важливих показників господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Бюджетування це – процес планування майбутніх господарських операцій підприємства та результатів його діяльності шляхом формування системи бюджетів. Зокрема, бюджет – це документально затверджений план доходів та витрат як окремих підрозділів, так і підприємства в цілому. В класичному вигляді процес бюджетування полягає у складанні таких видів бюджетів: бюджет продаж, бюджет виробництва, бюджет використання матеріалів, бюджет придбання матеріалів, бюджет витрат на оплату праці, бюджетний баланс, тощо.

В процесі формування системи бюджетів, основоположним є формування бюджетів продаж, оскільки саме від нього залежить майбутній обсяг виробництва або закупівель товарів, що впливає на формування майбутніх витрат та грошових надходжень.

Бюджет продаж – складається на основі прогностичних даних, що відображає можливі обсяги реалізації продукції (за її видами) та розміри можливих цін в бюджетному періоді. На основі бюджету продаж формується бюджет виробництва, результативні показники якого розраховуються як сума обсягу продажу та різниці між запасом готової продукції на початок звітного періоду та необхідним запасом готової продукції на кінець звітного періоду

В залежності від специфіки діяльності підприємства кількість та структура бюджетів, що формуються на підприємстві можуть змінюватись в залежності від потреб управлінського персоналу. За результатами сформованих бюджетів складають бюджетний баланс. Бюджетний баланс – плановий звітний документ, в якому зазначають прогностичний фінансовий стан підприємства, внаслідок здійснення запланованих господарських операцій. Даний баланс складається на основі початкового балансу підприємства з врахуванням вище зазначених балансів.

Відхилення, що виникають між запланованими надходженнями та витрачанням у ході формування таких бюджетів, свідчать про наявність проблемних місць ході діяльності, на які варто звернути більш детальну увагу.

Вивчення спеціалізованої літератури дозволило встановити основні переваги функціонування системи бюджетування на підприємстві: координування роботи працівників та служб підприємства, удосконалення процесу розподілу ресурсів підприємства; налагодження системи комунікації між структурними підрозділами; забезпечення попередньої оцінки фінансового стану підприємства та результативності його діяльності. До основних недоліків системи бюджетування можна віднести: висока трудомісткість, неточність розрахунків, складність розрахунків, висока вартість впровадження системи бюджетування, можливе використання необґрунтованих показників, складність процесу контролю за виконанням окремих показників, тощо.

Крім бюджетування витрат суб'єктом господарювання здійснюється й бюджетування позитивного фінансового результату – прибутку, який підприємство бажає або потенційно може отримати в майбутньому. Для прогнозування прибутку на практиці використовуються такі методи: метод екстраполяції; метод прямого розрахунку; нормативний метод; метод “CVP”; метод цільового формування прибутку; метод прогнозування грошового потоку; метод факторного моделювання та ін.

Варто відмітити, що однією з важливих умов організації та функціонування системи бюджетування є організація системи відповідальності працівників підприємства за досягненням стратегічно важливих для підприємства показників. Задля забезпечення виконання показників бюджетів, здійснення аналізу ефективності бюджетування, аналізу виконання усіх показників бюджетів на підприємстві повинна бути відповідно налагоджена система бухгалтерського обліку, одним із завдань якої має бути забезпечення аналітичними показниками процесу побудови системи бюджетів, а також забезпечення системи економічного аналізу на етапі дослідження результативності виконання бюджетних показників.

Отже, бюджет слугує інструментом, що забезпечує оперативне управління діяльністю та дає змогу швидко реагувати на зміни як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі підприємства. Процес бюджетування – це не лише складання фінансових планів та бюджетів, а й планування майбутніх операцій, що дає можливість передбачити можливі проблеми в ході діяльності та шляхи найефективнішого їх вирішення.